

بسمه تعالی

مقایسه تطبیقی جاسوسی سنتی با جاسوسی سایبری

مؤلف:

علی باقری پلمی

انتشارات ارسطو

(چاپ و نشر ایران)

۱۳۹۸

سرشناسه : باقری پلمی، علی، ۱۳۶۶ -
 عنوان قراردادی : ایران. قوانین و احکام
 Iran. Laws, etc
 عنوان و نام پدیدآور : مقایسه تطبیقی جاسوسی سنتی با جاسوسی سایبری / مولف
 علی باقری پلمی.
 مشخصات نشر : مشهد: ارسطو، ۱۳۹۸.
 مشخصات ظاهری : ۱۳۸ص.
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۴۳۲-۳۱۶-۱
 وضعیت فهرست نویسی : فیا
 یادداشت : کتابنامه:ص. ۱۲۷-۱۳۴.
 موضوع : جاسوسی -- ایران
 Espionage -- Iran
 موضوع : جاسوسی مجازی -- ایران
 موضوع : (Computer security) Cyber intelligence
 موضوع : جاسوسی -- قوانین و مقررات -- ایران
 موضوع : Espionage -- Law and legislation -- Iran
 موضوع : جاسوسی مجازی -- ایران
 موضوع : (Computer security) Cyber intelligence -- Iran
 رده بندی کنگره : UB۲۵۱ ۱۳۹۸ ب۲ ۹۴الف /
 رده بندی دیویی : ۳۲۷/۱۲۰۹۵۵
 شماره کتابشناسی ملی : ۵۶۶۳۶۰۳

نام کتاب : مقایسه تطبیقی جاسوسی سنتی با جاسوسی سایبری
 مولف : علی باقری پلمی
 ناشر : ارسطو (با همکاری سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران)
 صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد : پروانه مهاجر
 تیراژ : ۱۰۰۰ جلد
 نوبت چاپ : اول - ۱۳۹۸
 چاپ : مدبران
 قیمت : ۲۵۰۰۰ تومان
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۴۳۲-۳۱۶-۱
 تلفن مرکز پخش : ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

تقدیم به

روح پدر و مادرم،

شهرستان ایزه،

قوم سرافراز بختیاری

همچنین از اساتید به حق حقوق کیفری سایبری جهت کمک و راهنمایی در
مراحل نگارش تقدیر می‌گردد.

علی باقری

کارشناس ارشد حقوق کیفری و جرم‌شناسی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۱	مقدمه
۱۳	فصل اول : جاسوسی سنتی
۱۵	۱-۱ تعریف و مفهوم جاسوسی
۱۶	۱-۱-۱ تعریف جاسوسی در لغت
۱۷	۱-۱-۲ تعریف جاسوسی از دیدگاه حقوق داخلی و بین الملل
۱۷	۱-۱-۳ تعریف جاسوسی از دیدگاه حقوقدانان
۲۰	۱-۱-۴ تعریف جاسوسی از دیدگاه حقوق بین الملل
۲۲	۲-۱ خواستگاه تاریخی جاسوسی
۲۲	۱-۲-۱ جاسوسی در دوران باستان تا وقوع دولت مدرن
۲۵	۲-۲-۱ جاسوسی مقارن و بعد از جنگ های جهانی
۲۶	۳-۱ جاسوسی سنتی در حقوق کیفری ایران

- ۱-۳-۱- قوانین و مقررات به تصویب رسیده از ابتدای مشروطه تا به امروز ۲۶
- ۱-۱-۳-۱- قانون اساسی مشروطه ۱۲۸۵ ه. ق و متمم آن ۱۲۸۶ ه. ق ۲۷
- ۱-۳-۱-۲- قانون مجازات عمومی ۱۳۰۴ و اصلاحات بعدی آن ۲۸
- ۱-۳-۱-۳- قانون مجازات انتشار و افشای اسناد محرمانه و سری دولتی مصوب ۱۳۵۳ ... ۲۹
- ۱-۳-۱-۴- آیین نامه طرز نگهداری اسناد سری و محرمانه دولتی مصوب ۱۳۵۴ ... ۳۰
- ۱-۳-۱-۵- قانون اساسی ۱۳۵۸ و اصلاحیه ۱۳۶۸ ۳۱
- ۱-۳-۱-۶- قانون تعزیرات مصوب ۱۳۶۲ ۳۲
- ۱-۳-۱-۷- قانون جرایم نیروهای مسلح مصوب ۱۳۷۱ ۳۳
- ۱-۳-۱-۸- قانون مجازات اسلامی ۱۳۷۵ ۳۴
- ۱-۳-۱-۹- قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح ۱۳۸۲ ۳۵
- ۴-۱- جاسوسی در حقوق کیفری اسلام ۳۵
- ۱-۴-۱- کتاب ۳۶
- ۱-۴-۲- سنت ۳۸
- ۱-۴-۳- عناوین به کار رفته برای جاسوسی در حقوق کیفری اسلام ۴۱
- ۱-۴-۳-۱- فتنه ۴۱
- ۱-۴-۳-۲- محاربه و بغی ۴۴
- ۵-۱- جرم انگاری جاسوسی ۳۶
- ۱-۵-۱- تعریف و مفهوم جرم انگاری ۴۶
- ۱-۵-۲- جرم انگاری جاسوسی در قانون داخلی ۴۷
- ۱-۵-۳- جرم انگاری جاسوسی در حقوق بین الملل ۵۰
- ۱-۶- عناصر مرتبط با جرم جاسوسی ۵۱

عنوان	صفحه
۱-۶-۱- عنصر مادی	۵۱
۱-۶-۲- عنصر معنوی	۵۱
۱-۶-۳- عنصر قانونی	۵۲
۱-۷- تفاوت جاسوسی با دیگر جرائم	۵۲
۱-۷-۱- جاسوسی و خیانت به کشور	۵۳
۱-۷-۲- تفاوت جاسوسی و جرم سیاسی	۵۵
۱-۸- انواع مدل های جاسوسی کلاسیک	۵۹
۱-۸-۱- جاسوسی نظامی	۵۹
۱-۸-۲- جاسوسی علمی و صنعتی	۶۰
۱-۸-۳- جاسوسی اقتصادی	۶۲
فصل دوم : جاسوسی رایانه ای	۶۵
۱-۲- تفاوت جرایم سنتی و رایانه ای در ماهیت	۶۷
۱-۱-۲- پیدایش رایانه و تحول در مفهوم جرم	۷۰
۱-۲- ظهور تکنولوژی نوین اطلاعات و چالش های پیش رو	۷۱
۲-۲- "جرم کامپیوتری" و "جرم سایبری"	۷۳
۳-۲- پیشینه ی تاریخی جرایم رایانه ای	۷۵
۴-۲- "جرم انگاری" جرایم رایانه ای	۷۶

۵-۲- مفهوم جاسوسی رایانه‌ای	۸۰
۶-۲- دیدگاه قانونگذار در خصوص جاسوسی رایانه‌ای	۸۳
۱-۶-۲- قانون مجازات اسلامی و قانون جرایم رایانه‌ای	۸۳
۲-۶-۲- قانون جرایم نیروهای مسلح	۸۵
۷-۲- جرایم مرتبط با امنیت	۸۵
۱-۷-۲- جاسوسی رایانه‌ای	۸۵
۱-۱-۷-۲- شنود غیر مجاز	۸۶
۲-۱-۷-۲- "ویروس‌های رایانه‌ای"	۸۶
۳-۱-۷-۲- افشای اطلاعات سیستم	۸۷
۴-۱-۷-۲- «دسترسی غیر مجاز»	۸۸
۵-۱-۷-۲- انواع جرایم دیگر مرتبط با هکرها	۸۸
۸-۲- عناصر مرتبط با جاسوسی رایانه‌ای	۸۹
۱-۸-۲- عنصر قانونی	۸۹
۲-۸-۲- عنصر مادی	۹۰
۳-۸-۲- عنصر معنوی	۹۱
۹-۲- جاسوسی نظامی، سیاسی و اقتصادی در فضای سایبر	۹۲
۱-۹-۲- جاسوسی نظامی در فضای سایبری	۹۴
۲-۹-۲- جاسوسی سیاسی در فضای سایبری	۹۴
۳-۹-۲- جاسوسی اقتصادی و صنعتی در فضای سایبری	۹۵

فصل سوم: وجوه اشتراک و تفاوت در جاسوسی سنتی و جاسوسی

رایانه‌ای ۹۹

۱-۳- وجوه اشتراک ۱۰۱

۱-۱-۳- اشتراک در وجود عناصر لازم برای ارتکاب جرم ۱۰۲

۱-۱-۱-۳- اشتراک در رفتار ۱۰۲

۱-۱-۲-۳- اشتراک در موضوع ۱۰۳

۱-۱-۳-۳- اشتراک در علم و قصد ۱۰۴

۱-۱-۲-۳- اشتراک در مرجع رسیدگی ۱۰۵

۱-۱-۳-۳- اشتراک از حیث اهداف عمومی حاصل از ارتکاب جرم ۱۰۷

۱-۱-۳-۴- اشتراک از حیث اتفاق در جرم انگاری هر دو نوع از جاسوسی ۱۰۹

۲-۳- وجوه تفاوت ۱۱۱

۱-۲-۳- تفاوت در ماهیت جاسوسی سنتی و جاسوسی سایبری ۱۱۱

۲-۲-۳- تفاوت در گستره اهداف و آثار جرم ۱۱۳

۱-۲-۲-۳- رقم سیاه جرم ۱۱۴

۲-۲-۲-۳- تفاوت محدودیت‌های زمانی و مکانی ۱۱۷

۳-۲-۲-۳- تفاوت در شیوه رسیدگی ۱۱۹

۱-۳-۲-۲-۳- ادله اثبات دعوی (ادله سنتی و ادله دیجیتالی) ۱۱۹

۲-۳-۲-۲-۳- شناسایی مجرمین ۱۲۱

۳-۳-۲-۲-۳- نیاز به وجود ضابطین خاص برای کشف جرم ۱۲۳

۴-۳-۲-۲-۳- هزینه بر بودن کشف جاسوسی رایانه‌ای ۱۲۵

سخن آخر ۱۲۷

منابع و مأخذ ۱۲۹

الف - منابع فارسی ۱۲۹

ب - منابع لاتین ۱۳۷

مقدمه

جرم انگاری رفتار جاسوسی موضوعی است که همه نظام‌های داخلی و بین‌المللی در مورد آن اتفاق نظر دارند؛ اما به موازات رشد و پیشرفت بشری و دسترسی انسان به رایانه و فضای سایر این جرم نیز دچار تحولاتی شده است. از این رو می‌توان گفت در جهان امروز با نوع دیگری از جاسوسی با ماهیتی کاملاً متفاوت مواجه خواهیم بود که در این رساله بدان پرداخته شد. جاسوسی در شکل سنتی آن اگرچه هنوز کاربرد دارد اما علاوه بر آن توسل به جاسوسی رایانه‌ها چالش‌های نو و جدیدتری را برای نظام‌های داخلی ایجاد کرده است. امروزه نظام‌های ملی با نوع جدیدی از جاسوسی تحت عنوان جاسوسی رایانه‌ای مواجه‌اند که در حقوق جزای اختصاصی، جرم‌شناسی و ادله اثبات دعوی و کشف و رسیدگی تحول را خواستار است. چالش‌های نوع نوین جاسوسی یعنی جاسوسی رایانه‌ای در این رساله مورد نظر و تأمل قرار گرفته است. در قیاس بین دو جرم جاسوسی سنتی و رایانه‌ای باید گفت که از حیث وسایل و ابزار ارتکاب جرم و فضایی که جرم در آن اتفاق می‌افتد این دو با یکدیگر تفاوت دارند. در مجموع تفاوت‌ها به اندازه و نوعی است که بتوان گفت به لحاظ ماهیت و آثار بین دو نوع جاسوسی تفاوت وجود دارد. در نظام حقوقی ایران در آخرین و مهم‌ترین اقدام قانون‌گذار را می‌توان در قانون جرایم رایانه‌ای مصوب خرداد ۱۳۸۸ مشاهده کرد. اگرچه پیش از این نیز قانون جرایم نیروهای مسلح مصوب ۱۳۸۲ به نوعی به جاسوسی رایانه‌ای به صورت عام و کلی و ضمنی در قالب کلی جرایم رایانه‌ای

اشاره کرده بود اما مستند تصریح آن برای جرم انگاری ماده ۳ قانون جرایم رایانه‌ای می‌باشد. این جرم انگاری در سه مرحله پیش‌بینی شده برای جاسوسی سنتی است یعنی دسترسی به مکان، دسترسی به اطلاعات و استفاده از اطلاعات یا در اختیار گذاردن آن. در خصوص خود رایانه نیز اختلاف نظر جدی وجود دارد. چالش‌های دیگر از قبیل کشف و ادله اثبات و تعقیب و دستگیری مجرمین نیز در این اثر مطرح گردیده است.

فصل اول

جاسوسی سنتی

در این فصل نخست مفهوم کلاسیک جاسوسی را از لحاظ لغوی و اصطلاحی و تعریف حقوقی مورد بررسی قرار خواهد گرفت. همچنین به بررسی مبانی تاریخی جاسوسی در غرب و ایران باستان، عناصر تحقق این جرم و انواع و اشکال آن و در نهایت جرم انگاری انجام شده در قوانین و مقررات ایران می پردازیم به دلیل آنکه در فصل بعد جاسوسی مدرن مورد بررسی و کاوش قرار می گیرد و هدف اصلی در این اثر در واقع مقایسه دو نوع جاسوسی و نقد موضع قانون گذار ایران و نظام سیاست جنایی مد نظر می باشد و در حد امکان مباحث در حد ضرورت و به اختصار بیان شده است.

۱-۱ تعریف و مفهوم جاسوسی

برای شناخت جرم و جاسوسی شناخت لغوی آن لازم و ضروری است. پس از شناخت لغوی می توان مفهوم جاسوسی را در نظام های داخلی و بین الملل به رسمیت شناخت. در این بخش هدف نگارنده شناخت مفهوم و ماهیت این جرم در نظام حقوقی ایران و حقوق بین الملل می باشد.